

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства, доцента,
професора кафедри історії української музики та музичної фольклористики
Національної музичної академії України
Ольги Вікторівни Путятницької

на дисертаційну роботу

Шутко Дар'ї Олегівни

**«ПОЕТИКА СОНЕТА У КАМЕРНО-ВОКАЛЬНІЙ ТВОРЧОСТІ
УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯ»**,

науковий керівник —

Осока Олена Володимирівна,

кандидат мистецтвознавства, доцент

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

галузі знань 02 Культура і мистецтво

Дисертаційне дослідження Шутко Дар'ї Олегівни присвячене комплексному вивченню поезики сонета у камерно-вокальній творчості українських композиторів ХХ–ХХІ століття. Робота репрезентує сучасний міждисциплінарний підхід, поєднуючи інструментарій музикознавства та літературознавства, і спрямована на розкриття механізмів взаємодії вербального та музичного начал у межах складної поетичної форми.

Актуальність теми дослідження є беззаперечною та зумовлена кількома чинниками. По-перше, упродовж ХХ–ХХІ століть в українській музичній культурі сформувався значний пласт камерно-вокальних творів, написаних на тексти сонетів, який до цього часу не був предметом системного наукового аналізу. По-друге, проблема взаємодії слова і музики належить до фундаментальних у сучасному мистецтвознавстві, особливо в контексті інтермедіальності та синтезу мистецтв.

Звернення до сонета як до літературної форми особливо виправдане, оскільки він вирізняється високим ступенем структурної організованості, внутрішньою логікою розгортання та семантичною насиченістю. У цьому сенсі виявлення способів його музичного втілення у камерно-вокальному жанрі

відкриває нові перспективи для осмислення як поетичного, так і музичного тексту.

Наукова новизна дисертації полягає у створенні першого в українському музикознавстві системного дослідження музичного сонетарію як цілісного явища. Авторкою здійснено накопичення, систематизацію та каталогізацію корпусу камерно-вокальних творів українських композиторів, написаних на тексти сонетів; введено до наукового обігу малодосліджені та неопубліковані твори, зокрема спадщину М. Дремлюги; запропоновано методичний підхід до аналізу фонетичної динаміки сонетного тексту (на основі методики С. Бураго) у контексті музичного втілення; здійснено компаративний аналіз музичних інтерпретацій одного поетичного тексту (сонета «Озимандія» П.Б. Шеллі), що дозволило виявити типологічні та індивідуально-стильові особливості композиторського мислення. Таким чином, дисертація не лише узагальнює значний фактичний матеріал, але й формує нові підходи до його інтерпретації.

Теоретична база дослідження є репрезентативною та адекватною поставленим завданням. Авторка спирається на широке коло музикознавчих і літературознавчих праць, що дозволяє комплексно розглянути проблему.

Композиційна побудова дисертації вирізняється внутрішньою логікою та методологічною цілісністю. Праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (308 найменувань), а також додатків. Повний обсяг дисертації – 312 сторінок, із них основного тексту – 190 сторінок.

За змістом дисертаційна робота Дарії Шутко повністю відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії (відповідно до п. 5, 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44). Дисертація є завершеною самостійною науковою працею, результати якої відзначаються цілісністю та логічною завершеністю. Робота свідчить про дотримання здобувачкою принципів академічної

доброчесності. Аналіз звіту перевірки дисертації на текстові збіги дає підстави стверджувати, що подане дослідження виконано здобувачкою самостійно та не містить ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації. Усі запозичені ідеї, фактичні матеріали й текстові фрагменти належно атрибутовані з відповідними посиланнями на джерела.

Структура дисертації є логічно вмотивованою та відповідає меті й завданням дослідження. У вступі дисертації авторка здійснює ґрунтовне обґрунтування вибору теми, актуалізуючи проблему взаємодії музики і поезії як один із провідних напрямів сучасного музикознавчого та ширше – гуманітарного дискурсу. Простежуючи історичну еволюцію синкретизму цих мистецтв від первісної єдності у пісенній традиції до їх розмежування у добу Середньовіччя та подальшого нового зближення в епоху романтизму і сучасності, дослідниця окреслює культурно-історичний контекст формування образної проблематики.

Особливу увагу приділено феномену сонета як знаковій поетичній формі, що, з одного боку, репрезентує автономізацію поетичного мистецтва, а з іншого — у ХХ–ХХІ століттях активно інтегрується у музичну практику, зокрема в жанрі камерно-вокальної музики. У вступі також аргументовано наукову проблему дослідження, яка полягає у необхідності системного осмислення специфіки функціонування сонетної форми як літературної основи камерно-вокальних творів українських композиторів. Авторка переконливо мотивує актуальність теми недостатнім рівнем її розробленості в сучасному музикознавстві та окреслює власний дослідницький підхід до заповнення наявного наукового «вакууму».

Чітко сформульовано мету та завдання роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено хронологічні межі, що охоплюють ХХ – першу чверть ХХІ століття. Методологічний апарат характеризується різноплановістю: застосовано історико-генетичний, аналітичний, компаративний, структурний та елементи семіотичного підходів. Особливо цінною є інтеграція лі-

тературознавчих підходів у музикознавчий аналіз, що відповідає сучасним тенденціям гуманітаристики.

Перший розділ *«Інтерактивні перетини музикознавчої та літературознавчої методологій в проблемному полі музично-поетичного сонетарію»* містить два підрозділи, в яких здійснено глибокий аналіз сонета як літературно-поетичного феномена. Авторка розглядає еволюцію сонетного канону, його структурні моделі, а також проблеми жанрової та формальної ідентифікації. Важливим є акцент на діалектичній природі сонетної побудови та наявності внутрішньої логіки розвитку поетичного змісту. Значну увагу приділено також проблемі взаємодії музики і слова, що створює міцне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу.

Другий розділ *«Рецепція сонета в камерно-вокальних творах українських композиторів ХХ – початку ХХІ століття: загальна характеристика»*, складається з чотирьох підрозділів, має узагальнювально-аналітичний характер і містить цінний фактологічний матеріал. Авторка простежує динаміку розвитку українського музичного сонетарію, визначає його географію, окреслює коло поетичних джерел. Особливу увагу привертає спроба пояснення нерівномірності інтенсивності композиторської творчості через соціально-політичні та культурні чинники. Важливими є також спостереження щодо співвідношення сонетної структури і музичної форми.

Третій розділ *«Варіативність музично-поетичних рішень у просторі українського музичного сонетарію: ілюстративна галерея»* демонструє високий рівень аналітичної культури дослідниці. У ньому представлено детальний аналіз конкретних творів, що дозволяє виявити різні моделі музичного втілення сонета. Особливо переконливим є компаративний аналіз інтерпретацій сонета «Озимандія», який дає змогу простежити як спільні закономірності, так і індивідуальні риси композиторського мислення. Аналіз творів М. Дремлюги, О. Козаренка, Є. Марчук засвідчує здатність авторки працювати з різностильовим матеріалом і робити узагальнення на основі конкретних спостережень.

У *Висновках* дисертації авторка узагальнює результати проведеного дослідження, послідовно підсумовуючи як теоретичні, так і аналітичні здобутки роботи. Важливим результатом є системний огляд генези та історичної еволюції сонета, а також визначення його місця в європейській та українській культурній традиції. Авторка переконливо демонструє взаємозв'язок і взаємодію вербальної та музичної складових у камерно-вокальному творі, спираючись на сучасні наукові концепції та міждисциплінарний підхід.

Узагальнюючи отримані результати, авторка доходить обґрунтованого висновку про стильову та концептуальну багатоманітність українського музичного сонетарію, підкреслюючи складність і неоднозначність процесів адаптації сонетної поетики у музичному мистецтві. Висновки відзначаються логічною завершеністю, аналітичною глибиною та відповідністю поставленим у дослідженні меті й завданням, що засвідчує цілісність і наукову переконливість дисертаційної роботи.

Незважаючи на загалом високий науковий рівень, у дисертації наявні окремі незначні недоліки, що не мають принципового характеру та не впливають на її наукову цінність. Виявлені поодинокі технічні й стилістичні помилки є несуттєвими і не порушують логіки викладу, а також не знижують загальної якості дослідження. Водночас робота відповідає чинним нормативним вимогам МОН України (наказ № 40 від 12.01.2017): дотримано необхідної структури, наявні всі обов'язкові складові, належним чином оформлено посилання та список використаних джерел.

У процесі прочитання запропонованої дисертації виникло кілька питань, спрямованих на глибше розкриття авторських позицій та перспектив подальших досліджень у межах означеної тематики:

1. Якою мірою, на Вашу думку, жорстка структура сонетного канону обмежує або, навпаки, стимулює індивідуально-стильові пошуки композитора у камерно-вокальному жанрі?

2. Чи можливе формування автономного «музичного сонета» як жанрової моделі без опори на конкретний поетичний текст?

Дисертаційна робота Шутко Дар'ї Олегівни «Поетика сонета у камерно-вокальній творчості українських композиторів ХХ–ХХІ століття» за актуальністю, змістом, науковим рівнем, новизною та обсягом виконаних досліджень повністю відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати, які мають важливе значення для теорії і практики музичного мистецтва. У роботі засвідчено високий рівень теоретичної підготовки авторки, її обізнаність із сучасними дослідницькими підходами, а також здатність до самостійного й результативного наукового пошуку.

Вважаємо, що за своїм змістом і науковими показниками представлена дисертація відповідає встановленим критеріям, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент, професор кафедри
історії української музики
та музичної фольклористики
Національної музичної академії України

Ольга ПУТЯТИЦЬКА